

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія

ФІЛОЛОГІЯ

Випуск 15

Ужгород
2007

Ур Людвік. Лексичні паралелізм у системі назв їжі й кухонного начиння
(на матеріалі південних ужансько-латорицьких угорських говірок)..... 119

ЖУРНАЛІСТИКА

Бідзіля Юрій. Сучасна україномовна преса в Італії..... 122

Данилець Юрій. „Рускій православный вѣстникъ” (1921-1922) як джерело з історії православної церкви на Підкарпатській Русі..... 128

Тарасюк Володимир. Спортивна публіцистика в закарпатській україномовній пресі 1920–1930-х..... 132

РЕЦЕНЗІЇ

Марко Василь. Попіл – мудрість вогню..... 137

Ігнатович Олександра. Край долі Дмитра Кешелі..... 138

Вигодованець Наталія. ”Гоголь належить як російській літературі, так і українській і займає в історії відповідне місце” (А.Окара)..... 141

ЮВІЛЕЇ

Венжинович Наталія
До ювілею професора Михайла Сюська..... 144

Бідзіля Юрій
Володимир Різун – почесний доктор Ужгородського університету..... 146

ПАМ'ЯТЬ

Балега Юрій
Учитель (До 100-річчя з дня народження професора П. Пономарьова)..... 149

Сабадош Іван
Найкращий пам'ятник ученому – його праці (До 90-річчя від дня народження Г.М.Удовиченка)..... 151

АРХІВИ

Трещак (Чендей) Марія
Слова болю і співчуття. (Листи Дмитра Кременя, Григорія Аврахова, Юрія Бачі до родини Івана Чендея)..... 155

Сенько Іван
Закарпатський штрих в біографії Олеся Гончара..... 159

„РУССКИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ВЪСТНИКЪ” (1921-1922) ЯК ДЖЕРЕЛО З ІСТОРІЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ РУСІ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Випуск 15.
УДК 281,9 (477.87) “1921/1922”

Анотація. У статті досліджується висвітлення діяльності православної церкви на сторінках закарпатського часопису „Русский Православный Вѣстникъ” (1921-1922). Відзначається, що назване видання багато уваги приділяло розвитку православної церкви та діяльності її окремих діячів. Газета містить важливі фактичні дані, що відображають релігійне життя краю на початку ХХ ст.

Ключові слова: Закарпаття, газета „Русский Православный Вѣстникъ”, церква, єпископ, комітет, священник, чернецтво.

Resume. The article elucidates the activity of the orthodox church explored on the pages of Transcarpathian magazine „Russian Orthodox Announcer” (1921-1922). It is noted that a lot of attention was paid to the development of orthodox church and the activity of its separate figures. The newspaper contains important facts – the data depicting the religious life of the region at the beginning of the XX century.

Key words: Transcarpathia, magazine „Russian Orthodox Announcer”, church, bishop, committee, priest, monkhood.

Після включення Закарпаття до складу Чехословаччини під назвою Підкарпатська Русь, православна церква отримує визнання держави. Православні вірники почали створювати церковні громади, засновувати монастирі та братства. На першому з'їзді православного духовенства та мирян, що пройшов в с. Іза на Хустщині 19 серпня 1921 р. під керівництвом єпископа Нішського Досифея (Васіч), було прийнято рішення про видавництво друкованого церковного органу. Цим органом і стала газета „Русский Православный Вѣстникъ”, що видавалася в Ужгороді в 1921-1922 рр. Відповідальними редакторами газети були І.М. Мондич та з 17 березня 1923 р. – К.Ю. Прокоп. У 1921 р. вийшло 17 номерів, у 1922 р. 20 номерів. Формат 29 X 38 см (1921 №1-12), 27 X 38 см (1921 №13-17, 1922). У перший рік видання редакція говорить про завдання часопису досить загально, вона обіцяє захищати православних Підкарпатської Русі і стояти на сторожі „русской” культури.

В українській історіографії з'являлися дослідження вчених присвячені характеристиці вище названого видання. В. Габор справедливо зазначає, що видання мало москвофільське спрямування і розглядало закарпатських українців як частину російського народу [1, 242]. Він стверджує, що редакція розглядала історію розвитку християнства в Україні, як частину історії Росії [1, 243]. Окремі оцінки знаходимо в працях А. Животка, І. Камінського, М.Лелекача, І.Гарайди [2, 138; 3, 48]. Наприклад А. Животко та І. Камінський помилково називають редактором видання ієромонаха Аверкія (Таушев), що не відповідає дійсності.

У першому номері газети від 9 вересня 1921 р. редакція повідомляє, що чеський уряд пішов на поступки і дозволив Сербській

православній церкві (далі СПЦ) вислати в Підкарпатську Русь єпископа Досифея. Знаходимо біографічні відомості про першого сербського єпископа „Преосвященный Досифей родом серб и в настоящее время насчитывает 43 года. Духовную академию окончил в Кіеве – колыбели Православной веры для всей Руси. Чтобы усовершенствоваться в науках, Преосвящ. Досифей учился затем в Лейпцигском и Женевском университетах” [4, 1]. 19 серпня 1921 р. єпископ Досифей скликав в с.Іза (нині Хустського р-ну Закарпатської обл.) перший собор православних вірників [4, 2]. Чергова стаття подає детальний опис перебування єпископа Досифея на Підкарпатській Русі. На вокзалі єпископа зустріли члени „Комітета Карпато-русской Православной Церкви” на чолі з В. Гомічковим. Наступного дня владика відвідав віцегубернатора Еренфельда, а потім виїхав у с.Іза де його зустріли „с крестными ходами и хоругвями”. Під час свого першого візиту єпископ Досифей побував в православних громадах Мараморошської та Березької жупи. У с.Великі Лучки він охрестив 14 дітей, приєднав до православ'я уніатського священника М. Мейгеша і трьох вчителів [4, 3]. 18 серпня 1921 р. відбулося освячення новозбудованого монастирського храму в с.Іза. Наступного дня в новому храмі Св. Миколая зібралися 179 делегатів від 60 православних громад, що представляли близько 60 тис. чоловік. Відкрив собор єпископ Досифей, після чого було обрано до президії В. Гомічкова, К. Богатирця, І. Мондича. К. Богатирець зачитав складений ним статут, акцентуючи свою увагу на юридичному становищі православної церкви в Чехословаччині. Учасники зборів схвалили статут та резолюцію, у якій висловлювалася подяка за підтримку православної церкви президенту Т. Масарику, міністру іноземних справ Е. Бенешу та ін. Було

обрано тимчасовий комітет, який мав виконувати обов'язки Консistorії. До його складу ввійшли В. Гомічков, І. Мондич, В. Андрашко, К. Прокоп – від мирян та ігумен Олексій (Кабалюк), священники І. Ілечко, М. Мейгеш – від духовенства. Заступниками обрали: д-ра Петригаллу, І. Збіглей, А. Туркеняка, ієром. Матвія (Вакарова), свящ. Л. Ольхового [4, 3].

16 вересня 1921 р. газета опублікувала короткий зміст статуту православної церкви на Підкарпатській Русі. Згідно статуту Карпаторуська східна православна церква є самостійною організацією, що була створена на основі канонічного права. Духовне керівництво належало єпископу і священникам. Першою адміністративною одиницею є церковна громада, на чолі якої стоїть рядовий священник. Об'єднання кількох громад створює благочиння, на чолі з благочинним. В релігійних і догматичних справах православна церква в Підкарпатській Русі відносилася до СПЦ. Управлінська влада в єпархії належала Консistorії, яка вирішувала законодавчі, адміністративні та дисциплінарні питання. Єпископом Карпаторуської східної православної церкви може бути лише уродженець Підкарпатської Русі, який обирається в єпархії та приймає рукоположення від сербського патріарха [5, 1].

У зв'язку з тим, що в Підкарпатській Русі не вистачало православних священників було прийнято рішення готувати пастирів в богословських закладах Сербії. Бажаючі навчатися в семінаріях мали представити наступні документи: свідоцтво про закінчення 4-го класу класичної або реальної гімназії; метричне свідоцтво про приєднання до православ'я; письмову згоду батьків завірену в нотаріуса; лікарську довідку; рекомендацію місцевого священника [5, 3].

23 вересня 1921 р. в Підкарпатську Русь приїхав президент ЧСР Т. Масарик. Його зустріли члени православної делегації: ігумен Олексій (Кабалюк), священники І. Ілечко та М. Мейгеш, лікар В. Гомічков, М. Мондич, К. Прокоп, В. Андрашко. Т. Масарик пообіцяв делегатам забезпечення прав православної церкви на рівні з іншими громадянами республіки [9, 7].

У жовтні-листопаді 1921 р. „Рускій Православный Вѣстникъ” повідомляв, що з США в Підкарпатську Русь приїхали два православні священники – І. Баран, що зупинився в с.Нересниця Тересвянського округу та О. Гарпаш, який поселився в с. Стеблівка Хустського округу [9, 7; 11, 8]. Вихідці із Підкарпатської Русі, що проживали в США, фінансово допомагали відродженню православної церкви у Старому краї. Через свящ. І. Козицького з Vintondale, Pa, наприкінці 1921 р. на адресу православного комітету в с.Великі Лучки було вислано 140 доларів. Пожертви були зібрані Ю. Драгою і І. Рубішем – уродженцями с.Великі Лучки та М.Главою (родом з Галичини) в Vintondale, Wehgun, Black Lick, Pa, де проживали закарпатські емігранти [12, 6].

У пастирському посланні „Благочестивым восточно-православнымъ Христіанамъ Карпаторос-

самъ, живущимъ въ разныхъ краяхъ Божьяго света, а паче въ Америке” на честь Преображення Господнього 1921 р. єпископ Досифей вказував, що на Підкарпатській Русі нарешті православна церква отримала можливість вільно розвиватися. Він закликав вірників якнайшвидше створити міцну структуру та збирати посильні пожертви для будівництва храмів [12, 1-2].

На честь приїзду голови чехословацького уряду Е. Бенеша „Рускій Православный Вѣстникъ” 4 січня 1922 р. розмістив меморандум православної депутації. У документі було окреслено історію розвитку унії на Підкарпатській Русі та боротьбу православної церкви за збереження звичаїв та обрядів. Вказувалося, що після створення Чехословаччини православний рух набув більших форм розвитку, однак, недосконалість законодавства часто гальмує процес переходу з унії. Меморандум підписали: ієром. Матвій (Вакаров), свящ. М. Мейгеша, М. Риган, Й. Збіглей, Ю. Гомічков [15, 9-10].

Чимало уваги видання приділяло діяльності ігумена Олексія (Кабалюка) – першої особи в православному чернецтві на Підкарпатській Русі. Так, 5 вересня 1921 р. він очолив освячення церкви в с. Кричево Тячівського округу. Після літургії православні вірники відправилися хресним ходом на місце руїн давнього Углянського монастиря де похований останній православний єпископ Досифей [6, 8]. 28 жовтня 1921 р. ігумен Олексій (Кабалюк) під час святкування дня незалежності республіки в м. Хуст виголосив промову. Він наголосив, що завдяки чехословацькій державі православні отримали право вільно сповідувати свою віру [10, 7]. 1 березня 1922 р. газета повідомила про поїздку ігумена Олексія до Белграду для зустрічі з єпископом Досифеєм та патріархом Димитрієм [18, 7]. 16 квітня 1922 р. він пожертвував редакції „Русского Православного Вѣстника” 1000 чеських крон. У статті „Воззваніє къ стойкости” ігумен Олексій звертав увагу на одну із проблем у розвитку православної церкви в Підкарпатській Русі – відсутність священників. Він наголошував, що єпископ Досифей обіцяв у найближчому часі вирішити цю проблему і закликав православних вірників до терпіння [12, 7-8].

1 березня 1922 р. в с.Буштино Тячівського округу відбулися збори православних громад. Згідно протоколу, на зібранні обговорювалися наступні питання: причини, які перешкодили затвердженню статуту православної церкви чехословацьким урядом; єдність церковних обрядів; діяльність Центрального Православного Комітету. Після тривалих дискусій було прийнято рішення вибрати делегацію, яка повинна поїхати до Праги та Белграду для перевірки діяльності Центрального Православного Комітету. До складу делегації ввійшли В. Колочавин, Ю. Прокоп, В. Кеніз [19, 2].

Православна церква на Підкарпатській Русі розвивалася в тісному зв'язку з православною церквою на інших чехословацьких землях. 23 вересня 1921 р. в Белград приїхала чеська делегація з проханням прийняти їх під владу СПЦ і висвятити для

них єпископа [7, 1]. Ця подія мала неабияке значення для розвитку православного руху. Чехословацький уряд маючи на своїй території двох єпископів, мусив рахуватися з правами православної церкви. Зважаючи на те, що в ЧСР проводила свою місіонерську роботу СПЦ, уряд Югославії через послів, Лігу Націй та міністерство закордонних справ намагався підтримувати політику сербського патріарха. 25 вересня 1921 р. відбулося рукоположення Горазда (Павліка) на єпископа Моравсько-Сілезького. Під час хіротонії були присутні патріарх сербський Дмитрій, єпископ Нішський і Карпаторуський Досифей та ряд сербських державних діячів [15, 4].

Активним дописувачем газети був Д. Беляков (активний діяч православного руху, адміністратор Мукачівсько-Пряшівської єпархії в 1945 р.), який того часу проживав у США. 9 листопада 1921 р., з нагоди заснування газети він писав, що поява такого видання є дуже важливим кроком у розвитку суспільства. Д. Беляков висловлював впевненість, що „Рускій Православный Вѣстник” стане для православних руських людей в Європі та Америці „святої пищею, которая будет утолять страдания” [8, 5]. В статті „Православным верникам села Русского, Бер. ж.” він радіє з приводу переходу у православ’я його рідного села Руського. Д. Беляков наголошує, що це стало можливим завдяки старанням предків, які зберегли чистоту православної церкви [17, 3]. 7 квітня 1922 р. у день Благовіщення Пресвятої Богородиці в Белграді єпископ Досифей висвятив Д. Белякова в сан священника. Цьому передувало його навчання в духовній семінарії в США [21, 8].

Починаючи з 7 грудня 1921 р. по 31 травня 1922 р. „Рускій Православный Вѣстник” друкував статтю Підбескидського „Насильственное введение Унии въ Карпатской Руси”. Ця праця була передруком з чернівецького журналу „Вера и Церковь” 1913 р. Редакція газети розділила публікацію на 12 частин, у яких окреслювалися основні віхи історії православ’я та унії на Закарпатті в XVII – поч. XX ст. Автор починає виклад матеріалу від 1614 р., коли єпископ Афанасій Крупецький намагався запровадити унію з Римом у Красному Броді, негативно оцінює діяльність єпископа Василя Тарасовича, який „для виду отрекся от унии, но тайком оставался униатом” [12, 7]. Справу Тарасовича продовжив Петро Парфеній, який в 1652 р. скликав в Ужгороді архідияконів, котрі написали листа папі з проханням підтвердити Парфенія єпископом. Підбескидський не погоджується з датою підписання унії у 1649 р., коли, нібито був присутній Ягерський єпископ Якушич. Він стверджує, що Якушич помер у 1647 р., а раніше ця подія не могла відбутися „ибо тогда при семь был бы (?) Тарасович” [13, 4]. Далі автор перераховує уніатських єпископів даючи їх коротку суб’єктивну характеристику: Йосиф Волошиновський (1670-75) ходил за милостынею; Фаофан Маврокордата (жиль в Мукачевскомъ монастыре и писалъ послания по мадярски); Порфирій Кульчицкий или Ардан;

Иероним Липицкий; Михайль Сербинъ, Дмитрий Монастелли, Рафаиль Ангелко [14, 3].

Більше інформації Підбескидський подає про православних єпископів. Іоанникія Зейкана характеризує як „мужа праведнаго и твердаго во вірі святой православной” [13, 3]; Мефодій Раковецький (помер у вигнанні 1693 р.), Йосиф Стойка „биль стойкий поборникъ Православия” [14, 3]. Щодо єпископа Досифея Федоровича, то автор припускає, що той помер у 1733 р., або в 1735 р. [16, 4]. Говорячи про кінець XIX ст. автор називає ряд уніатських священників та мирян, які, на його думку, мали намір повернутися у православ’я. Це Духнович, Кралицький, Раковський, Дулішкович, Сільвай, Ставровський, Фенцик, Добрянський. Завершується стаття інформацією про Олексія (Кабалюка) та закликом до єдності серед православних [20, 8].

Газета містила окрему рубрику „Организація русской Православной Церкви въ Карпатской Руси” в якій друкувалися прізвища членів православних комітетів, що створювалися в селах на Підкарпатській Русі та Словаччини. 5 вересня 1921 р. православний комітет було створено в с.Кривому Синьського округу, Земплінської жупи. До складу комітету ввійшли: голова – П. Чокіна, секретар – І. Сидор, касир – В. Штим та контролери – В. Кочан й В. Цоган. Обрання п’ятичленного православного комітету було однією з умов для реєстрації православної громади [7, 5]. Крім того, кожне село, яке бажало перейти у православ’я повинно було дотриматися наступних пунктів: скласти список всіх членів громади; кожна сім’я мала подати заяву до Окружного комітету про свій вихід з унії до православної церкви; кожен православний комітет замовляв собі печатку для завірення документації. Необхідно звернути увагу на те, що у газеті деякі прізвища, назви сіл та жуп, вказуються неправильно, або зовсім не подаються. В примітках нами наводяться 220 прізвищ членів православних комітетів та 44 назви сіл, з метою наочно окреслити географію православного руху на початку 20-х рр. XX ст.

„Рускій Православный Вѣстник” мав московфільський характер та відстоював „руськість” Підкарпатської Русі. Редакція газети не визнавала українського напрямку, постійного критикувала його діячів, нав’язувала закарпатським українцям російську мову, історію, культуру, друкуючи статті з цієї тематики. Незважаючи на це, видання містить важливі джерела з історії православної церкви на Закарпатті в 20-х рр. XX ст. – протоколи зборів, виступи єпископів, статистичні дані тощо.

Примітки:

1. Подаємо склад православних комітетів у хронологічному порядку номерів газети, зберігаючи мову та стиль оригіналу:

Село Урмезово (Руське Поле), Мараморш. жупа: Г. Митрявець, С. Петечела, М. Петейчук, А. Петейчук, М. Бойко; с. Волове, Мараморш. ж.: Ю.І. Липій, В. Скунець, Г. Путраш, Ю.В. Лушій, Й. Путраш; с. Нижн.

Бистрий, Мараморош. ж.: Г.В. Росоха, С.І. Текза, М.В. Росоха, І.В. Росоха, В.Д. Росоха; с. Березово, Мараморош. ж.: Ф.В. Текза, І.В. Біляк, І.М. Текза, Ф.В. Вурста, П.В. Текза; с. Монастирець, Мараморош. ж.: В.П. Дідич, Ф.І. Сухоняк, І.Ф. Герасим, Й.Д. Яким, Г.Г. Бинь; с. Горінчово, Мараморош. ж.: свящ. Г. Плиско, В.М. Маринець, Г.І. Юскович, М.І. Яким, К.Ф. Фаркавець; с. Буштино, Мараморош. ж.: Д. Орос, Д. Андришин, В. Андришин, Ю. Рушак, М. Паш; с. Дубове, Мараморош. ж.: М. Рарич, І.Лиснук, М. Чендей, Ю. Носа, І. Рарич; с. Нанково, Мараморош. ж.: І. Грицак, І. Волошук, Г. Шутко, М. Мондич, М. Чулей; с. Теремля, Мараморош. ж.: Г. Опіар, В. Несух, С. Чопик, Ю. Куцина, М. Марклонек; с. Уйбардово (Новобарово), Мараморош. ж.: І. Мекпей, Ю. Данич, П. Пилипець, І. Олекса, Ю. Молнар; с. Вонігово, Мараморош. ж.: М. Попович, І. Габорець, М. Немеш, І. Думнинич, П. Думнинич; м. Ужгород: М.В. Риган, В.П. Гомічков, Й.А. Збіглої, Г.І. Запотоцький, Ю.П. Гомічков; с. Вучкове, Мараморош. ж.: І.Ю. Юрик, І. Плиско, Й. Юрик, І. Юрик, І. Плиско-Гаданок; с. Страбичово, Береж. ж.: В. Сорока, М. Кабачій, Г. Липшор, Г. Керчо, І. Орсагош; с. Іза, Береж. ж.: І.В. Сабов, Д.Г. Симулик, Д.Г. Орос, А.В. Пасулька, В.Г. Ізай; с. Великі Лучки: Г. Козарь, І. Тричинець, М. Чайбин, М. Балог, А. Балко; с. Горонда: І.А. Мучичка, І.В. Леншир, М.І. Леншир, А.В. Мучичка, І.В. Мучичка; с. Кошельово: А. Талпош, В. Губаль, В. Андрейко, А. Гомечко, М. Андрейко; с. Ганичі, Мараморош. ж.: Д. Половка-Кубарич, М.І. Плиско, І.В. Бердар, Г.І. Анишинець, В.Г. Герич; с. Горбки: В. Агій, І. Леньо, В. Шкирта, І. Агій, В. Густій; с. Липша, Береж. ж.: В. Зейкан, М. Дулкай, А. Сікора, І. Габорець, І. Губаль-Бойков; с. Широкий Луг: І. Маринець, І. Головков, П. Тончинець,

Ю. Шелемба, М. Тончинець; м. Хуст: В.І. Величко, М.М. Сеньо, В. Орос, В.Г. Тимчик, І.С. Юра; с. Руське, Береж. ж.: І. Кека, Д. Кельман, Ф. Варга, В. Лендей, Ф. Логойда; с. Клемовиця, Береж. ж.: Ф.І. Компов, Ф.В. Компов, Г.М. Компов, І.Р. Компов, Д. Глеба; с. Бедевля, Мараморош. ж.: М. Дебич, І. Тиводар, І.М. Тиводар, Ю. Шелевер, І. Чонка; с. Тересва, Мараморош. ж.: І.В. Принц, В.В. Примак, В.О. Довгунов, В.А. Небола, І.І. Руснак; с. Вел. Криве, Мараморош. ж.: В.В. Куцин, Ю. Попович, М. Петричко, І. Цубера, І. Цубера; с. Терново, Мараморош. ж.: П. Рошканюк, П.І. Лавришин, Й. Бляшинець, П. Щен, І. Бляшинець; м. Тячів: Ф. Думнич, М. Гайналь, В. Дримут, А. Визичканич, В. Маркуш; с. Нересниця, Мараморош. ж.: П. Кошелка, В. Мурго, І. Веприк, В.В. Мурго, В.І. Бердарь; с. Подплеша: В. Половко, В. Федарик, М. Кушин, В. Попович, П. Кушин; с. Нягово: С. Думнич, А. Думнич, І. Думнич, С. Токар, М. Ключоксй; с. Егреш, Угоч. ж.: С. Мокар, М. Кополович, Д. Попович, С. Біланчук; с. Дулово, Мараморош. ж.: Г. Деяк, Ю. Сокул, І. Ільков, Ю. Галіца, М. Вайда; с. Колодне, Мараморош. ж.: І. Немеш, І.В. Немеш, В. Визичканич, Ф. Немеш, І. Корнута; с. Луково, Береж. ж.: М. Фанта, П. Пах, П. Лях, П. Маркович, І. Пах; с. Іршава: П. Горзов, І. Поп, Д. Зейкан, А. Зейкан, П. Копинець; с. Кобилецька Поляна: І. Глодян, І. Пимчук, П. Ясеньчак, Ф. Тафічук, В. Гайдамах; с. Руська Мокра, Мараморош. ж.: В. Минжул, Г. Русинко, В. Бігун, І. Лазур, І. Моган; с. Великі Лази: Ю. Митровка, І. Гаврилешко, М. Долгош, Ю. Шандор, Г. Митровка; с. Угля, Мараморош. ж.: В. Стапко, І. Стан, М. Голубка, І. Стопка, Б. Фиринц; с. Чопівці, Береж. ж.: І. Сегляник, Г. Пазуханич, Г. Якубич, М. Логойда, Г. Кошак.

Література

1. Габор В. Українські часописи Ужгорода (1867-1944 рр.). – Львів, 2003. – 564 с.
2. Камінський І. Карпаторусская журналистика после 1919 года // Подкарпатская Русь. 1919-1936. – Ужгород, 1936. – С. 137-139.
3. Лелекач Н., Гарайда И. Загальна бібліографія Подкарпаття / Факс.вид. (на русинській та угорській мовах); Передмова Д. Данилюка (на укр. мові); Післямова В. Падяка (на укр. мові). – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2000. – 214 с.
4. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 9 сентября.
5. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 16 сентября.
6. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 23 сентября.
7. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 5 октября.
8. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 9 октября.
9. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 12 октября.
10. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 9 ноября.
11. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 16 ноября.
12. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 7 декабря.
13. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 14 декабря.
14. Русскій Православный вестникъ. – 1921. – 28 декабря.
15. Русскій Православный вестникъ. – 1922. – 4 января.
16. Русскій Православный вестникъ. – 1922. – 5 января.
17. Русскій Православный вестникъ. – 1922. – 12 января.
18. Русскій Православный вестникъ. – 1922. – 1 марта.
19. Русскій Православный вестникъ. – 1922. – 17 марта.
20. Русскій Православный вестникъ. – 1922. – 16 апреля.
21. Русскій Православный вестникъ. – 1922. – 26 апреля.

Данилець Юрій Васильович – здобувач, викладач кафедри історії України УжНУ.